

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

Högskolestuderandes definierande av sin yrkesrelaterade
framtidigtplan-
användningen och betydelsen av socialt kapital

Författare: Lina Neckén
Uppsats: SOCK01
Höstterminen 2008
Handledare: Abdulhadi Khalaf

Abstract

Författare: Lina Neckén

Titel: Högskolestuderandes definierande av sin yrkesrelaterade framtidsplan-användningen och betydelsen av socialt kapital

Uppsats – Sociologiska institutionen, höstterminen 2008: SOCK01

Handledare: Abdulhadi Khalaf

I denna studie söker jag förståelse för hur fyra högskolestuderande har använt sig av sitt sociala kapital när de har definierat sin yrkesrelaterade framtidsplan. Jag ämnar också undersöka vilken betydelse det sociala kapitalet har då studenterna definierar sin framtidsplan. Insamlandet av empiri har skett genom kvalitativa intervjuer. Uppsatsens teoretiska ramverk bygger främst på teorier om det sociala kapitalet, så som det förs fram av Pierre Bourdieu, James Coleman och Robert Putnam. Även det kulturella kapitalet får en viss del i teorin, då detta ses som både en effekt och en grund till skapandet av socialt kapital. Resultat och analys visar att effekter av det sociala kapitalet i form av information om möjligheter och stöd har använts och haft betydelse för intervjupersonerna då de har definierat sin framtidsplan.

Nyckelord: socialt kapital, framtidsplan, högskolestuderande

Innehållsförteckning

1 Inledning	3
1.1 Syfte.....	3
1.2 Frågeställning.....	3
1.3 Avgränsning.....	4
1.4 Disposition	4
2 Förförståelse och tidigare forskning	4
2.1 Utbildningssystemet.....	4
2.2 Föräldrarnas utbildning och socialklass.....	5
2.3 Det sociala kapitalets betydelse	6
3 Metod	7
3.1 Val av kvalitativ metod.....	7
3.2 Urval och undersökningsgrupp.....	7
3.3 Kvalitativ intervju	8
3.4 Genomförande av intervjuerna	8
3.5 Min roll som forskare	9
3.6 Intervjuareffekt.....	9
4 Teori	9
4.1 Vad är socialt kapital?	10
4.2 Hur kan man skaffa socialt kapital?	13
4.3 Effekter av socialt kapital	14
4.3.1 Familjestöd och solidaritet.....	15
4.3.2 Information och fördelar genom utomfamiljära nätverk	15
4.3.3 Social kontroll.....	16
4.4 Kulturellt kapital	16
4.5 Sammanfattning av teori samt mina ansatser	17
4.6 Slutkommentar	19
5 Presentation av intervjupersoner	19
6 Resultatredovisning och analys	20
6.1 Information om möjligheter	20
6.2 Stöd.....	24
6.3 Överbryggande och sammanbindande socialt kapital.....	26

6.4 Kulturellt kapital	28
6.5 Socialt kapital inom familjen.....	30
7 Sammanfattning	31
7.1 Hur har studenten använt sitt sociala kapital för att definiera sin framtidsplan? 32	
7.1.1 Hur har studenten använt sig av sitt överbryggande sociala kapital?	32
7.1.2 Hur har studenten använt sig av sitt sammanbindande sociala kapital?	32
7.2 Vilken betydelse har det sociala kapitalet för studenten då det gäller att definiera sin framtidsplan?	32
7.2.1 Vilken betydelse har effekten information om möjligheter?	32
7.2.2 Vilken betydelse har det sammanbindande sociala kapitalet?	33
8 Diskussion.....	34
8.1 Teoridiskussion.....	34
8.2 Metoddiskussion	35
Källförteckning.....	37

1 Inledning

Den här uppsatsen behandlar hur högskolestuderande har tydliggjort sina yrkesrelaterade framtidsplaner. Jag tänker mig söka en av många möjliga förståelser genom att se hur studenten har använt sig av sitt sociala kapital för att tydliggöra sin yrkesrelaterade framtidsplan. Framtidsplan definierar jag som tankar om framtiden efter den dag då studierna är avslutade. Det är den yrkesrelaterade framtiden som jag i denna uppsats är intresserad av.

Det finns olika faktorer som har betydelse för hur studenten definierar sin framtidsplan. Intresse och fallenhet för vissa ämnen kan vara faktorer som hjälper personen in på en viss väg. Det kulturella kapitalet kan vara en faktor. Tidigare studier har visat att ett innehav av kulturellt kapital har betydelse på så sätt att valet att läsa på universitet/högskola upplevs som en självklarhet. Det kulturella kapitalet har även visats ha betydelse då det ger en fördel i kunskaper om hur det går att navigera inom utbildningssystemet. I min uppsats vill jag infoga en annan vinkel; jag vill undersöka det sociala kapitalets betydelse. Det sociala kapitalet ser jag som en faktor som har betydelse när en person definierar sin yrkesrelaterade framtidsplan. Därmed har jag valt att utgå ifrån teorier om det sociala kapitalet.

Jag har valt att göra en kvalitativ studie där jag kommer att genomföra kvalitativa semistrukturerade intervjuer.

1.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att uppnå en förståelse för studentens användning av det sociala kapitalet för att definiera sin yrkesrelaterade framtidsplan, samt för vilken betydelse det sociala kapitalet har för studenten då det gäller att definiera sin framtidsplan.

1.2 Frågeställning

Mitt syfte ger mig följande frågeställningar:

Hur har studenten använt sig av det sociala kapitalet för att förtydliga sin yrkesrelaterade framtidsplan?

Vilken betydelse har det sociala kapitalet för studenten då det gäller att definiera sin yrkesrelaterade framtidsplan?

1.3 Avgränsning

Jag är väl medveten om att det finns flera faktorer som är väsentliga för hur en person definierar sin framtidsplan. Genus är en faktor som kan vara av betydelse, men det är inget jag kommer att belysa då jag har valt en annan teoretisk utgångspunkt för min uppsats.

1.4 Disposition

Upplägget på min uppsats innebär att jag först kommer att ta upp ett avsnitt om tidigare forskning som är relaterat till mitt ämne. I avsnittet därpå kommer jag att diskutera min valda metod. Därefter tar jag upp teorier kring det sociala kapitalet. Därpå kopplar jag ihop empirin med teorin i resultatredovisning och analys. Avslutar gör jag med sammanfattning och diskussion.

2 Förförståelse och tidigare forskning

Nedan presenterar jag några tidigare studier som kan relateras till min uppsats och dess syfte. Först vill jag ge en kort bakgrund till utbildningssystemet. Därefter belyser jag betydelsen av föräldrarnas utbildning relaterat till barnens tankar om framtiden. Slutligen tar jag upp vilka möjligheter det sociala kapitalet kan erbjuda kopplat till utbildning och yrke.

Tidigare forskning som kan relateras till hur individer definierar fram sin framtidsplan, som jag har hittat, har inte haft det sociala kapitalet som huvudteori. Det som har varit i fokus har varit det kulturella kapitalets betydelse. Jag kommer att presentera ett par studier för att få en förförståelse att bygga vidare på.

2.1 Utbildningssystemet

Sociologen Pierre Bourdieu menar att villkoren för dagens utbildningssystem skiljer sig åt från det gamla systemet. Bourdieus forskning gäller franska förhållanden, men detta kan även appliceras på svenska förhållanden. Då det gamla systemet skapade definierade sociala identiteter gör det nya motsatsen. Detta innebär att dagens utbildningssystem i högre grad bidrar till instabilitet då det gäller social identitet (Broady, 1985).

Svensk forskning tar upp att det finns kategorier av högskoleutbildningar som inte har någon tydlig anknytning till något yrke eller någon bestämd sfär inom arbetslivet. Detta gäller främst

utbildningar inom humaniora, samhällsvetenskap samt naturvetenskap med en mera allmän inriktning (SOU 2006:31:59). Studenter som läser dessa utbildningar som inte ger en tydlig yrkesidentitet men som ger en bred och generell kompetens har svårare att hitta in i arbetslivet (SOU 2006:31:70). Att utbildningssystemet är komplext gör att man behöver information om vilka möjligheter som finns för att kunna navigera sig i det.

2.2 Föräldrarnas utbildning och socialklass

Bourdieu har forskat om personers orientering i den värld de möter, ett särskilt intresse har han haft för mötet med den akademiska världen (Broady, 1985). Bourdieus forskning visar att de med högt kulturellt kapital har kunskaper om utbildningsväsendet och dess möjligheter (Broady, 1990). De som inte har kulturellt kapital har inte visat samma kännedom om vilka vinster som finns att hämta vad det gäller utbildning och möjligheter med den (Bourdieu, 1991a). Bourdieus forskning visar att personer med välutbildade föräldrar har lättare att ta sig fram inom utbildningsväsendet, då deras föräldrar själva har erfarenhet av detta och kan hjälpa sina barn att välja (Bourdieu, 1977). Att ha information om vilka möjligheter som finns med och efter högskolestudier är en stor fördel då det gäller att definiera sin yrkesrelaterade framtidsplan. Forskning genomförd av Bourdieu visar också att de från lägre klasser är oroliga för framtiden och för värdet av studierna som yrkeskvalificering. Studenter från högre skikt hade avsevärt djärvare satsningar på att inträda i den kulturella eller vetenskapliga världen (Broady, 1985).

Även i *Skola – fritid – framtid: en studie av ungdomars kulturmönster och livschanser* (Jönsson, m.fl. 1993), där forskningen är genomförd i Sverige, visas det att föräldrar med hög utbildningsnivå ger sina barn tillgång till information om utbildningssystemet. Detta innebär att dessa barn vet vilka möjligheter som finns. I studien visas det att övre medelklassen hade en rationell framtidsplanering, som de som har de medlen att välja sin egen framtid kan ha. Den lägre klassen hade mer en syn om att försöka undvika de värsta katastroferna och därtill en framtidssyn som präglas av ovisshet och fatalism. Här kunde inte föräldrarna uttala sig om barnens framtid, då de inte kände att de hade någon kontroll över den, och inte heller kände till utbildningsvägar. Föräldrarnas framtidssyn för sina barn gick igen hos barnen (Jönsson, m.fl.1993).

Även i rapporten *Anställ unga!* tas det upp att föräldrarnas utbildning är central för barnens

senare studieeval, detta förklaras i studien dels med att dessa föräldrar har större möjligheter att hjälpa barnen med skolarbetet samt att de överför kulturellt kapital till sina barn (SOU 2006:31:31).

2.3 Det sociala kapitalets betydelse

Tidigare forskning har visat att det sociala kapitalet är gynnande för individens utveckling och att det har betydelse i utbildningssammanhang på så sätt att individer med högre socialt kapital presterar bättre i skolan och når längre i utbildningsnivå. Framträdande för denna forskning är sociologen James Coleman och statsvetaren Robert Putnam (Coleman, 1988; Putnam, 2000). Denna del av Colemans forskning har främst varit fokuserad på det sociala kapitalet under uppväxten, både inom familjen och det sociala kapital som familjen tar del av som finns runtomkring familjen. Dessa sociala kapital har visat sig gynnande för barnens utveckling och deras skolprestationer (Coleman, 1988). Putnams studier av det sociala kapitalet i det amerikanska samhället visar att det sociala kapitalet i form av att vara engagerad i fritidssysselsättningar samt i nätverk av kamrater är gynnande för framgång i högre studier och motverkande för avhopp av studier (Putnam, 2000).

I *Anställ unga!* tas det upp att elever på gymnasiet är beroende av hur föräldrar och andra vuxna pratar om sitt arbete för att själva kunna avgöra vilken riktning de ska ta för att få ett yrke (SOU 2006:31:53). Detta visar att det sociala kapitalet som en individ kan ta del av har betydelse för hur en denne kan definiera sin framtidsplan.

I rapporten *Socialt kapital: Teori, begrepp och mätning – en kunskapsöversikt med fokus på folkhälsa* (Eriksson, 2003) tas det sociala kapitalets betydelse upp, där det visas att både relationer till familj och vänner kan vara av betydelse. Det sociala kapitalet kan ha betydelse på så sätt att en person genom samtal med exempelvis vänner och familj lär sig vad som kan göras med de talanger som personen har och eventuellt kan utveckla. Det påpekas även att det är en fördel att hamna i kompisgäng vars värderingar och normer inte hindrar individens talanger från att utvecklas. I rapporten visas även att möjligheter till arbete kan fås genom att ha kontakter på arbetsmarknaden (Eriksson, 2003). Det sociala kapitalet kan på så sätt ge tillgång till såväl stöd som kan vara utvecklande för personen samt till information om möjligheter.

I *Anställ unga!* visas det att vägledning och rådgivning kring information om utbildning och arbetsliv har blivit allt mer viktigt då arbetsmarknaden har blivit mer komplex. Vidare påpekas det att vägledning främst är viktigt för de som inte har egna kontakter eller som saknar personer i sin omgivning som har en etablerad kontakt med arbetsmarknaden (SOU:2006:31:91). Det är av betydelse att ha dessa kontakter till arbetsmarknaden för att själv kunna definiera sin framtidsplan. Studievägledare kan ses som en form av socialt kapital som finns tillgänglig då man inte har det andra sociala kapitalet i form av användbara kontakter. Ett flertal studier har visat att ett högt socialt kapital ger ökad tillgång till information, och att det då är lättare att få reda på yrkesmöjligheter (Adler & Kwon, 2002).

3 Metod

Då syftet med uppsatsen var att få förståelse för studenternas tankar om ett ämne valde jag den kvalitativa metoden. Mitt syfte var inte att sträva efter bredd utan efter ett djup, vilket i högre grad faller under kvalitativ forskning.

3.1 Val av kvalitativ metod

För att söka förståelse för studenternas tankar om sin framtidsplan genomförde jag intervjuer, som är en av de kvalitativa metoderna. Detta då jag ansåg att denna teknik kunde ta fram mer om studenternas tankar kring hur de har förtydliggjort sin yrkesrelaterade framtidsplan, än vad dokument eller observation skulle göra. Dokument som tar upp kvalitativa frågor kring hur studenten har använt sig av sitt sociala kapital för att förtydliga sin framtidsplan skulle givetvis varit användbart, men sådana dokument har jag inte funnit. Personliga dokument såsom dagböcker skulle varit en fruktsam källa. Jag insåg dock att det kunde vara svårt att få tillgång till dokument av det slaget. I denna studie utförde jag inte heller observation då jag ansåg att det skulle varit svårt att se enbart med observation hur studenten definierat sina framtidsplaner. Det hade varit möjligt om det varit så att studenterna hade samtalat om sina framtidsplaner sinsemellan, det skulle dock varit för tidskrävande att vänta på ett sådant tillfälle. Det krävdes intervju.

3.2 Urval och undersökningsgrupp

Urvalet bestod av fyra högskolestuderande. Studenterna handplockades på så sätt att studenter vid olika utbildningar tillfrågades om de kunde tänka sig att medverka vid en intervju.

Studenterna valdes därmed ut enligt strategiskt urval (Halvorsen, 1992).

3.3 Kvalitativ intervju

Enligt min kvalitativa ansats var jag intresserad av mer detaljerad information från ett mindre antal människor än mer yttlig information från ett större antal människor. Till detta syfte är den kvalitativa intervjun att föredra (Denscombe, 2000). Intervjuerna förbereddes och genomfördes enligt den semistrukturerade intervju-modellen. Detta innebar att jag hade en lista med ämnen som skulle tas upp under intervjun och att jag var flexibel när det gällde ordningsföljden på frågorna under intervjusituationen. Frågorna ställdes på så sätt att de öppnade upp för öppna svar där intervjupersonen kunde utveckla sina tankar. Jag följde även upp intervjupersonens utsagor med följdfrågor. Intervjuerna genomfördes som personliga intervjuer, det vill säga att jag intervjuade en person åt gången (Denscombe, 2000). Då mitt ämne i hög grad berörde en persons bakgrund, erfarenheter och tankar om det som berörde personen själv, fann jag den personliga intervjun mest lämpad.

En fråga att ta ställning till var om jag skulle göra enstaka intervjuer med intervjupersonerna eller om jag skulle göra flera intervjuer med samma intervjuperson, så kallade serieintervjuer. Ett genomförande av serieintervjuer hade kunnat resultera i en förståelse för om intervjupersonernas framtidsplaner ändrades över tid eller var beroende av plats som intervjun skedde på. Serieintervjuer hade även kunnat innebära att jag hade fått en djupare förståelse för studenten och dennes liv och då även en djupare förståelse för mitt ämne. För att kunna genomföra serieintervjuer krävs det även att studenten är villig att göra dessa. Fördelen med att genomföra serieintervjuer är att de kan resultera i ökad förståelse, då det ges fler tillfällen att komma närmare det som intervjupersonen tar för givet kring ämnet och som därmed inte tas upp direkt (Crang & Cook, 2007). Jag kände ändå att jag fick ut tillräckligt med information för uppsatsens syfte genom att göra enstaka intervjuer. Däremot följde jag upp ett par av de intervjuade senare med frågor som behövde klargöras. Det var även en fråga om hur mycket tid jag hade att lägga ner.

3.4 Genomförande av intervjuerna

Intervjuerna ägde rum på platser som var överenskomna efter eventuella önskemål från intervjupersonerna. En intervju ägde rum i min hemmiljö, en annan i intervjupersonens hemmiljö och de två övriga i ett av Lunds universitets grupprum. Vid intervjutillfällena

spelade jag in samtalen på bandspelare. Sedan transkriberade jag intervjuerna.

3.5 Min roll som forskare

Det fanns ingen neutral roll som jag som forskare kunde inta. Därmed reflekterade jag över hur mitt jag kunde påverka vad intervjupersonerna sa under intervjusituationen samt hur det kunde påverka vilket resultat jag kunde få av studien. Även då jag antecknade och transkriberade intervjuerna, var det viktigt att notera att detta var konstruerad data av mig som forskare. Data som jag har fått fram är alltså absolut inte rå, den ordnades utifrån hur min undersökning gick till och är delvis analyserad av mig. Ordandet av data kan till exempel ha skett då jag har fokuserat på just mitt ämne och då särskilt frågor som rör detta. Då gällde det att fråga sig i vilken utsträckning detta verkligen är intervjupersonens egna berättelser och perspektiv och inte min representation av detta. För att vara medveten om hur jag representerade mina intervjupersoners perspektiv intog jag en reflexiv hållning. Reflexiviteten använde jag för att tolka vilken syn jag hade på världen i förhållande till mina studiesubjekt. Jag vill betona subjektet. Både jag och intervjupersonerna har vissa perspektiv och en viss bakgrund. Detta påverkade vad jag fick ut för resultat av denna uppsats (Crang & Cook, 2007).

3.6 Intervjuareffekt

Att jag är student och ligger inom samma ålderskategori (20-25 år) som intervjupersonerna och att även jag har tankar kring framtidsplaner innebar att jag på dessa punkter befann mig under liknande förhållanden som intervjupersonerna. Detta kan ha inneburit att intervjupersonerna hade lättare att känna samhörighet, vilket kan ha gett en effekt av att intervjupersonerna öppnat upp sig mer. Men det kan även haft effekten att intervjupersonerna utelämnat vissa delar, som de tänkte att jag tog för givet i och med vissa liknande förhållanden och erfarenheter.

4 Teori

Mitt teoretiska ramverk kommer att behandla olika syner på det sociala kapitalet, kring skapandet av socialt kapital och kring effekterna av det. Socialt kapital kan studeras på makro-, meso- och mikro nivå. Jag koncentrerar mig på interaktionen mellan individer på mikronivå. I min uppsats är jag intresserad av vad det sociala kapitalet kan betyda för

individens och inte dess betydelse för ett samhälle. Teorier om det sociala kapitalet innehåller aspekter såsom källor, former och effekter av kapitalet. Dessa olika aspekter tangerar dock ofta varandra. I min sammanställning av teorierna har jag utgått från mitt syfte och sammanställt teorierna därefter.

4.1 Vad är socialt kapital?

I detta avsnitt kommer jag att introducera begreppet socialt kapital genom att presentera tre teoretikers teorier – sociologerna Pierre Bourdieu och James Coleman samt statsvetaren Robert Putnam – om vad socialt kapital är och kan bestå av.

Sociologen Pierre Bourdieu tar upp vad individens sociala kapital kan bestå av och nämner då sådant som familj, klass, parti och liknande, men även nätverk som hålls samman enbart genom de utbyten av materiell och/eller kulturell art som sker mellan medlemmarna. Den enskildes volym av socialt kapital beror på hur stort nätverk av relationer som individen innehar, samt på volymen av olika kapitalarter som varje deltagare i detta nätverk förfogar över. Det sociala kapitalet ses som resurser som är förbundna till nätverken (Bourdieu, 1986). Bourdieu definierar begreppet socialt kapital enligt följande:

Social capital is the aggregate of the actual or potential resources which are linked to possessions of durable network of more or less institutionalized relationships of mutual acquaintance and recognition – or in other words, to membership in a group – which provides each of its members with the backing of the collectivity-owned capital, a “credential” which entitles them to credit, in the various senses of the world (Bourdieu, 1986 s. 248-249).

Enligt Bourdieu består således det sociala kapitalet av varaktiga nätverk.

Statsvetaren Robert Putnam beskriver begreppet socialt kapital i *Den ensamme bowlaren*: ”... band mellan individer - sociala nätverk och de normer för ömsesidighet och pålitlighet som uppstår ur dem” (Putnam, 2000 s. 18). Även Putnam har således nätverken i fokus, men ser även normer för ömsesidighet samt tillit som en del av det sociala kapitalet. Putnams definition av det sociala kapitalet beskriver även de former som Putnam delar in det sociala kapitalet i: mellanmänniskt förtroende, normer för ömsesidighet samt deltagande i formella och informella nätverk. I och med deltagande i nätverken menar Putnam att det uppstår såväl normer som mellanmänniskt förtroende (Putnam, 1993). Sociologen Alejandro Portes

kritiserar Putnam och menar att det är oklart hur Putnams former av socialt kapital förhåller sig till varandra, då de uppstår ur varandra. Detta innebär att det som är källan till socialt kapital även kan vara effekten. Resultatet blir ett cirkelresonemang, där källorna inte går att skilja från effekterna (Portes, 1998). Normer för ömsesidighet kan ta sig till uttryck på två sätt. Antingen på ett specifikt sätt: Jag gör det här för dig om du gör det här för mig. Det kan också ta sig till uttryck i generaliserad ömsesidighet: Jag gör det här för dig utan att vänta mig något specifikt i gengäld, i trygg förväntan om att någon annan gör något för mig längre fram. Putnam tar upp att det sociala kapitalet både har en individuell och en kollektiv aspekt, det vill säga att det sociala kapitalet kan gynna både individen och samhället. Enskilda individer knyter band som gynnar de egna intressena, samtidigt som dessa nätverk kan gynna samhället. Dock behöver det sociala kapitalet inte per automatik innebära att det gynnar någon eller något, då det sociala kapitalet även kan ha negativa effekter. Putnam ser främst till den kollektiva aspekten av socialt kapital. I min uppsats är jag intresserad av det sociala kapitalet på individnivå och inte på kollektiv nivå och därmed kommer jag inte lägga någon vikt vid denna del av Putnams teori. Putnam gör en uppdelning av det sociala kapitalet genom att dela in det i det överbyggande och det sammanbindande sociala kapitalet. Det sammanbindande sociala kapitalet består av nätverk som blickar inåt mot nätverkets gemenskap och de består av starka band mellan medlemmarna. Det överbyggande sociala kapitalet består av nätverk som kännetecknas av att de är utåtblickande och för samman människor från olika sociala sammanhang och banden mellan människorna är därmed svaga. Det ska tilläggas att sammanbindande och överbyggande socialt kapital inte är uteslutande kategorier som man kan dela in varje nätverk i, det handlar snarare om dimensioner av mer eller mindre (Putnam, 2000).

James Coleman använder begreppet socialt kapital som ett teoretiskt instrument för att sammanföra två olika perspektiv på sociala handlingar; dels det sociologiska perspektivet som betonar individens socialiseringsprocess, sociala normer och regler som styrande för individens handlingar, dels det ekonomiska perspektivet som betonar självständiga individer med målet att maximera nyttan som styrande för individens handlingar. Coleman ser således individen som en rationell aktör samtidigt som denne ses i en social kontext. Då Coleman utgår från en teori om rationella handlingar, i vilken varje aktör har kontroll över vissa resurser och intressen för vissa resurser, utgör det sociala kapitalet en särskild resurs tillgänglig för aktören. Coleman menar att det sociala kapitalet består av en mångfald av

enheter. Alla enheter har det gemensamt att de består av någon aspekt av social struktur och att de främjar eller underlättar vissa handlingar för aktörer – antingen personer eller kollektiva aktörer – inom strukturen. Det sociala kapitalet ses som produktivt då det gör det möjligt att nå vissa resultat som inte skulle varit möjliga utan det innehavande kapitalet. Dock är det viktigt att tänka på att en form av socialt kapital som är värdefull för att underlätta vissa handlingar kan vara obrukbart eller till och med göra det svårare då det gäller att nå andra handlingar. Coleman menar att det sociala kapitalet består av olika former. Dessa former uppstår ur vissa sociala strukturella förhållanden. Formerna beskriver vad det är i relationerna till andra som utgör resurser av socialt kapital för individerna. De formerna av socialt kapital Coleman talar om är följande:

- Åligganden, förväntningar och pålitlighet inom strukturer
- Informationskällor
- Normer och effektiva sanktioner

Formen ”Åligganden, förväntningar och pålitlighet inom strukturer” beror på två element: pålitlighet till sociala omgivningen om att åligganden kommer att bli återbetalda samt den aktuella omfattningen av hållna åligganden till andra. Den andra formen är möjligheten till information som finns inneboende i sociala relationer. Information är en viktig del för att skaffa sig en utgångspunkt för att handla. Den tredje formen ”normer och effektiva sanktioner” kan konstruera en stark form av socialt kapital. Precis som de övriga formerna av socialt kapital kan den underlätta vissa handlingar och hämma andra (Coleman, 1988).

Som ovanstående visar finns det olika sätt att se på det sociala kapitalet. I min uppsats kommer jag att ta utgångspunkt i att det sociala kapitalet är en resurs för individen att ta del av. Jag kommer inte lägga någon vikt vid det sociala kapitalets betydelse för kollektivet, då detta inte sammanfaller med mitt syfte. I min uppsats ser jag inte det sociala kapitalet enbart som varaktiga nätverk, vilket är Bourdieus definition. Jag kommer att utgå ifrån Putnams teori som ser det sociala kapitalet som dimensioner av överbryggande och sammanbindande socialt kapital. I ovanstående del har jag nämnt att Coleman och Putnam även ser till det sociala kapitalets baksida; det sociala kapitalet kan även ha negativa effekter och det kan hämma vissa handlingar. I min uppsats kommer jag främst att se till det sociala kapitalets positiva effekter. Detta i samspel med att jag ser till den individuella aspekten innebär att jag ser till vilka möjligheter det sociala kapitalet kan innebära för individen.

4.2 Hur kan man skaffa socialt kapital?

Det är av betydelse att förstå hur det sociala kapitalet skapas och hur det införskaffas. Detta är relevant då det krävs för att kunna ta del och använda sig av det sociala kapitalet. Jag presenterar en bild av hur samma tre teoretiker som ovan menar hur skapandet och införskaffandet av socialt kapital ser ut.

För att skaffa sig socialt kapital måste individen vara relaterad till andra, då det sociala kapitalet finns i strukturen av relationerna mellan aktörerna (Coleman, 1988). Vid användning av begreppet socialt kapital enligt Bourdieus teori, förutsätts det inte att utbytena i nätverken bygger på tillit och ömsesidighet (Broady, 2002). För att skaffa socialt kapital är tillit enligt Bourdieu därmed ingen essentiell ingrediens. Bourdieu menar att de individer som redan innehar ett stort ekonomiskt och kulturellt kapital lättare invigs i nätverk där det sker utbyte med andra ägare av stort kapital. Individer som innehar ekonomiskt och kulturellt kapital har då även lättare att även få ett större socialt kapital. Eftersom man föds in i en viss samhällsklass anser Bourdieu att man beroende på klasstillhörighet förfogar över ett visst ekonomiskt och kulturellt startkapital. Detta resonemang innebär att individens sociala kapital till stor del är förutbestämt, beroende på klasstillhörighet (Bourdieu, 1991b). Startkapitalet påverkar vilka möjligheter som ges till att införskaffa ett stort socialt kapital, men det är inte helt förutbestämt då individen använder strategier för att öka sitt sociala kapital. Bourdieu menar att människor med avsikt bygger sina relationer på grund av fördelarna dessa kan ge (Portes, 2000).

Putnam menar att skapande och utarmandet av socialt kapital karaktäriseras av ”goda och onda cirklar”. Med detta påstår han att de som redan har stort socialt kapital tenderar att samla på sig ännu mer, samtidigt som de som inte har det tenderar att utarma det ännu mer. Vidare anser Putnam att det sociala kapitalet ökar när det används på så sätt att vi då investerar i ett ökat förtroende vilket leder till ökat socialt kapital (Putnam, 1993). Putnams teori utgår från att det är genom människors aktiva deltagande i organisationer och grupper som socialt kapital skapas. Inom dessa nätverk uppstår gemensamma normer som gör att varje nätverk hålls ihop. När medlemmarna följer nätverkets normer uppstår tillit mellan medlemmarna, det vill säga att man litar på att samtliga deltagare följer de gemensamma normerna (Putnam, 2000).

Coleman menar att aktören etablerar relationer målmedvetet och aktören fortsätter dessa om de fortsätter att ge fördelar. Vid skapande av socialt kapital ses formerna som resurser för detta. För att skapandet av de olika formerna av socialt kapital ska ske krävs det vissa sociala strukturella förhållanden. Coleman menar att alla sociala strukturer främjar någon form av socialt kapital, men att vissa sociala strukturer är särskilt viktiga. Han anser att de är viktiga ur den synpunkten att de skapar åligganden, förväntningar och pålitlighet, samt normer och effektiva sanktioner, som är två av formerna av det sociala kapitalet i Colemans teori. Dessa viktiga nätverk han pratar om kräver en tillslutning inom strukturen, för att effektivt upprätthålla normer och för att uppnå pålitlighet inom strukturen. Slutenhet tar hänsyn både till styrkan på banden och frekvensen av interaktionen. Ett mer slutet system har starkare band mellan medlemmarna och högre frekvens av interaktion. Ett exempel på ett slutet nätverk är det som kan uppstå inom familjen. Då tar man hänsyn till att banden är starka och frekventa. Positivt för att uppnå denna struktur är att familjen innehåller två föräldrar och få syskon. Det sociala kapitalets varande inom familjen beror dels på hur fysiskt närvarande föräldrarna är och dels på den uppmärksamhet föräldrarna ger till barnen. Det krävs även starka band mellan föräldrar och barn, det räcker inte med fysisk närvaro om dessa band saknas. Sammanfattningsvis kan det sägas att en struktur under barndomen som består av två föräldrar, få syskon, samt uppmärksamhet riktat mot barnen innebära högre socialt kapital inom familjen (Coleman, 1988).

Att skaffa sig informationskällor, som är en ytterligare form av socialt kapital, kan vara kostsamt i form av uppmärksamhet. För att få information kan man använda sig av relationer som hålls uppe av andra skäl än av att de är rena informationskontakter. Då den rationella aktören aktivt skapar socialt kapital genom att exempelvis be om råd, ådrar han sig ett åliggande gentemot den han frågar om råd. Colemans teori om rationella aktörer innebär då att individen ber om råd för att få fördelar, han tänker inte på att det ger den han frågar om en fördel att utnyttja vid senare tillfälle. Om individen själv utan andras hjälp kan tillgodose sig det den behöver gör den det, eller med hjälp av någon officiell källa som inte innebär att den ådrar sig åligganden. Detta innebär också att individens sociala kapital inte ökar, men att den här klarar sig på andra vis utan det sociala kapitalet (Coleman, 1988).

4.3 Effekter av socialt kapital

I detta avsnitt kommer jag att ta upp det sociala kapitalets huvudeffekter. Det är effekterna

som jag antar att studenten tar del av för att förtydliga sin yrkesrelaterade framtidsplan.

Sociologen Alejandro Portes urskiljer tre grundläggande effekter som det sociala kapitalet kan ge upphov till: familjestöd, fördelar genom utomfamiljära nätverk samt social kontroll (Portes, 1998). Sociologerna Rebecca Sandefur och Edward Laumann skiljer även de mellan tre effekter: solidaritet, information och social kontroll (Adler & Kwon, 2002). Dessa två olika uppdelningar består egentligen av ungefär samma innehåll. Solidaritet är ett bredare begrepp än familjestöd och fördelar genom utomfamiljära nätverk har en bredare innebörd än information. Coleman tar upp att nätverk med olika strukturer kan ge olika effekter. Betydande är då också vilka former av det sociala kapitalet som är verksamma (Coleman, 1988).

4.3.1 Familjestöd och solidaritet

Putnam menar att sammanbindande socialt kapital som karaktäriseras av inåtblickande nätverk med starka band är en grogrund för solidaritet och kan ge såväl psykologiskt som socialt stöd (Putnam, 2000).

Coleman anser att då strukturen inom familjen är sluten ger det ett socialt kapital som fungerar som familjestöd. Strukturen innebär att föräldrarna har mer tid tillsammans med sina barn och att de är mer uppmärksamma på sina barn, vilket gynnar barnens utveckling och skolpresentationer (Coleman, 1988).

Portes menar att då man identifierar sig med sin egen gemenskap, till exempel grupp, klass och samhälle, fungerar detta som en motiverande faktor. Att befinna sig under samma förhållanden blir en sammanhållande kraft som gör att man identifierar sig med varandra och stödjer varandras initiativ (Portes, 1998).

4.3.2 Information och fördelar genom utomfamiljära nätverk

Coleman menar att inbäddat i sociala relationer finns möjligheten till att få information (Coleman, 1988). Putnam tar upp att de nätverk som sociala kapitalet består av även är kanaler för att få information som kan hjälpa oss att uppnå våra mål. Vidare anser Putnam att det framförallt är överbyggande socialt kapital som karaktäriseras av utåtblickande nätverk med svaga band som ger tillgång till information. Den information det överbyggande sociala

kapitalet ger kan vara av den karaktären att den visar på oväntade möjligheter. De som individen har starka band till, känner ofta till samma chanser och möjligheter som individen i fråga själv gör (Putnam, 2000).

Bourdieu lägger främst tonvikt vid att det sociala kapitalet ger förmåner genom utomfamiljära nätverk. Precis som jag nämnde innan att de övriga kapitalarterna kan vara en god tillgång för att skaffa sig socialt kapital, råder det omvända. Genom de nätverk man ingår i, och därmed genom sitt sociala kapital, kan man dra fördel av övriga kapitalarter. Detta fungerar på så sätt att varje individ i en grupp eller i ett nätverk intar olika positioner, knyter kontakter och ackumulerar olika kapitalarter, vilket fungerar som tillgångar som alla medlemmar kan dra fördel av (Broady, 2002). Dessutom kan det sociala kapitalet hjälpa till med att ge utdelning på övriga kapitalarter som individen redan innehar (Broady, 1998). Det sociala kapitalet kan då innebära att det är lättare att få tillgång till kulturellt kapital. Att inneha högt kulturellt kapital innebär att man får överläge vad det gäller information (Broady, 1985).

4.3.3 Social kontroll

Portes tar upp att de nätverk som ger möjligheter för medlemmarna innebär begränsningar för andra som inte är medlemmar. Dessutom kan även medlemskap i en grupp innebära begränsningar i den individuella friheten, då ett medlemskap kräver viss konformitet (Portes, 1998).

Sociala normer i tillslutna nätverk främjar tillmötesgående med nätverkets regler och vanor, detta blir som en form av social kontroll. Samtidigt skapas solidaritet då det i nätverken finns en känsla av samhörighet och villighet att stödja människor i den egna gruppen (Adler & Kwon, 2002). En viss struktur kan således ge effekter som är av olika karaktär.

4.4 Kulturellt kapital

Genom att skaffa socialt kapital kan det kulturella kapitalet öka och vice versa. Det kulturella kapitalet är även relevant att ta med i studien, då ett innehav av kulturellt kapital ger tillgång till information, något som kan tänkas viktigt vid skapandet av sina framtidsplaner. Jag tar även upp humankapitalet såsom Coleman för fram det, då det sociala kapitalet inom familjen kan vara det som gör tillgången till humankapitalet möjligt.

Bourdieu's begrepp kulturellt kapital och Colemans liknande begrepp humankapital kan exempelvis mätas genom föräldrarnas utbildning. Detta kapital förser barnet med en kognitiv omgivning som hjälper individens inläring (Coleman, 1988).

Med det kulturella kapitalet följer att man har möjligheter till att hålla sig välinformerad om vilka insatser som är värda att göra i utbildningssammanhang och var vinster finns att hämta. De med högt kulturellt kapital har även kunskaper om utbildningsväsendet och dess förändringar. Bourdieu menar att de med mindre kulturellt kapital och de som därmed inte är lika välinformerade om utbildningssystemet och dess möjligheter har en benägenhet att satsa på utbildningar vars värde inte längre är lika aktuellt (Broady, 1985).

När Bourdieu refererar till socialt kapital syftar han främst på de förmåner som erhålls genom medlemskap i nätverk. Föräldrarnas stöd för barnens utveckling ser han som ett kulturellt kapital. Portes förklarar detta med att vad föräldrarna framförallt gör är att främja barnens tillgång till utbildning och överföra värden och inställningar, vilket kan klassificeras som låg till högintellektuell kultur (Portes, 2000).

Coleman ser skapandet av humankapital i nästa generation som en effekt av socialt kapital. Med detta menar han att barnen kan ta del av sina föräldrars humankapital, men det krävs socialt kapital inom familjen för att det ska vara möjligt. Det är det sociala kapitalet som ger tillgång till föräldrarnas humankapital. Föräldrarnas humankapital kan därmed vara irrelevant för barnet om det inte samtidigt finns socialt kapital inom familjen (Coleman, 1988). Hädanefter kommer jag att i min uppsats endast hänvisa till kulturellt kapital, då humankapitalet har liknande betydelse.

4.5 Sammanfattning av teori samt mina ansatser

I min uppsats är det det sociala kapitalets värde för individen som fokuseras. Coleman och Putnam fokuserar även på att det sociala kapitalet är en kollektiv resurs, men de delarna i teorierna lägger jag inte vikt vid.

Det Bourdieu refererar till som socialt kapital, varaktiga nätverk, korrelerar mer med sammanbindande socialt kapital än överbyggande socialt kapital. Jag kommer inte använda mig av Bourdieus definition av det sociala kapitalet, då den är för snäv för mitt syfte. Jag

kommer att använda mig av Putnams terminologi, då jag kommer att använda begreppen sammanbindande och överbryggande socialt kapital. Dessa begrepp har en spännvidd som behövs för mitt syfte. Jag är intresserad av såväl varaktiga starka band som det sammanbindande sociala kapitalet innebär som av tillfälliga svagare band, vilket det överbryggande sociala kapitalet står för.

Enligt Putnam krävs det att formerna av det sociala kapitalet är verksamma, det vill säga deltagande i nätverk, tillit och normer för ömsesidighet, för att socialt kapital ska skapas. Coleman menar att det krävs att någon av formerna av det sociala kapitalet (förtroende, normer, informationskällor) är verksamt för att socialt kapital ska kunna skapas. Bourdieu som i sin teori inte har olika former av socialt kapital, menar dock liksom de övriga två att det krävs nätverk för att skapa socialt kapital. Utan att vara relaterad till andra skapas inget socialt kapital. Bourdieu menar även att reproduktionen har betydelse för skaffandet av socialt kapital, då varje individ har ett startkapital att utgå ifrån. Coleman har fokus på att individen är en rationell aktör som målmedvetet skapar socialt kapital för att få fördelar. Det är framförallt Coleman som betonar individen som en rationell aktör men även Putnam och Bourdieu ser detta då de båda menar att individen knyter band som gynnar de egna intressena. I denna uppsats kommer min syn på skaffandet av socialt kapital både ta hänsyn till Bourdieus teori om reproduktion, på det sätt att individen har ett startkapital samt till att individen är en rationell aktör som kan öka sitt sociala kapital.

Jag kommer att använda, liksom de teoretiker jag nämnt i teoridelen, begreppet socialt kapital för att förstå hur individen kan säkerställa förmåner genom att ta del av sociala nätverk. Detta gör jag med en medvetenhet om att det sociala kapitalet även kan ha negativa effekter.

Olika former av socialt kapital kan vara verksamma i olika sociala relationer, vilket ger olika effekter. Det sammanbindande sociala kapitalet innebär att tilliten inom nätverket är stor, detta ger effekter i form av stöd. Då ett nätverk har informationskällor, som är en form av socialt kapital, blir effekten således tillgång till information. Dessa nätverk kan vara av karaktären överbryggande, om de ger tillgång till information utanför de starka banden i det sammanbindande nätverket.

Det kulturella kapitalet ser jag både som en del av skaffandet av socialt kapital och som en del

av effekterna av det sociala kapitalet.

Som jag tidigare tog upp kan olika sociala nätverk och strukturer ge olika effekter, social kontroll som är en av effekterna kanske inte är så verksamt just på mitt fenomen. I och med det sociala kapitalet upprätthålls en social kontroll, detta är inget som jag känner att jag kan applicera i min undersökning.

4.6 Slutkommentar

Efter denna teoretiska genomgång av det sociala kapitalet har jag en bild av hur det sociala kapitalet fungerar. För att söka kopplingar mellan socialt kapital och studentens förtydligande av sin framtidsplan gör jag följande antagande: Två av effekterna som det sociala kapitalet kan ge; stöd samt information har en koppling till studentens tydliggörande av sin framtidsplan. Det jag ska ta reda på genom min empiri är därför hur studenten använder sig av sitt sociala kapital för att förtydliga sin yrkesrelaterade framtidsplan, samt vilken betydelse effekterna av det sociala kapitalet har för studentens förtydligande av sin framtidsplan.

5 Presentation av intervjupersoner

Namnen är fingerade med hänsyn till intervjupersonerna samt med hänsyn till etiska riktlinjer.

Johan är 20 år och bor hos sina föräldrar i en ort strax utanför Lund. Han läser andra året på programmet för civilingenjör inom teknisk fysik vid Lunds universitet. Johan är uppvuxen med båda sina föräldrar och har en bror. Båda föräldrarna har högskoleutbildning, modern arbetar som bibliotekarie och fadern som grundskolelärare.

Märta är 25 år och bor sambo med sin flickvän. Hon läser på genusprogrammet vid Lunds universitet. I snart två år har hon läst denna utbildning, som innefattar två terminers studier till. Märtas föräldrar skiljdes då Märta var ungefär sju år, efter det har hon främst bott hos sin moder. Märta har tre systrar. Hennes moder har gymnasieutbildning och hennes fader läste till och med sjunde klass. Modern jobbar på en gård för hönsuppfödning och hennes fader jobbar som lastbilschaufför.

Agnes är 20 år och bor hos sina föräldrar i en ort i Skåne. Hon läser första året på folkhälsovetarprogrammet vid Malmö högskola, ett program som är på tre år. Agnes är

uppvuxen med båda sina föräldrar och har en broder. Båda föräldrarna har högskoleutbildning, modern jobbar som bibliotekarie och fadern som socionom.

Edvin är 25 år och bor i Lund. Han läser lite blandat men främst nationalekonomi som är hans huvudämne, han är inne på sitt tredje år med denna utbildning. Tidigare har han läst tre år juridik. Edvin är uppvuxen med båda sina föräldrar och har en syster. Båda föräldrarna har högskoleutbildning, modern är psykolog och fadern är jurist.

6 Resultatredovisning och analys

I min resultatredovisning och analys kommer jag börja med att ta upp hur intervjupersonerna har använt sig av effekten information om möjligheter i och med sitt överbryggande sociala kapital för att förtydliggöra sin framtidsplan. Därefter kommer jag beskriva och analysera hur det sammanbindande sociala kapitalet och dess effekt i form av stöd använts och haft betydelse för mina intervjupersoner då de definierat sina yrkesrelaterade framtidsplaner. Under nästa rubrik går jag vidare på samma tema och inför även det kulturella kapitalets betydelse. I därpå följande del tar jag upp mer om det kulturella kapitalets betydelse för intervjupersonernas tankar om sin yrkesrelaterade framtid. Slutligen tar jag upp betydelsen av det sociala kapitalet inom familjen.

6.1 Information om möjligheter

Information om möjligheter som intervjupersonerna har fått genom det sociala kapitalet har haft olika betydelser för dem då de har tänkt om sin yrkesrelaterade framtidsplan. Här nedan redovisar jag för hur intervjupersonerna har använt sig av det överbryggande sociala kapitalet för att förtydliga sin framtidsplan.

Johan, Agnes och Märta berättar om att de fått information om möjligheter som finns efter utbildningen genom olika typer av informationsdagar som högskolan anordnat. Detta ses som överbryggande socialt kapital då det för samman personer från olika positioner och då nätverken är utåtblickande, det vill säga att nätverken är mer öppna (Putnam, 2000).

Johan har fått information om möjligheter då före detta studenter varit på besök på skolan.

Ja alltså, man får mer och mer intryck av, när man liksom, sådär, vi har haft en del besök

av gamla studenter, det känns liksom som att man kan bli i princip vad som helst, det är ganska många som hamnar på liksom chefpositioner, som kommer bort lite från tekniken, handlar mer om planering, det är väldigt vanligt. Just nu känner jag inte att det intresserar mig direkt, och sådär [...].

Johan har visserligen fått information om möjligheter genom det överbryggande sociala kapitalet, men det är inget som han använt sig av för att förtydliga sin framtidsplan, då han redan var säker på sin väg och sina planer. Samtidigt menar han att han har tagit intryck av det som berättats av de före detta studenterna och därmed sett att det finns andra alternativ också.

Ja, alltså det kan jag nog känna lite att man, innan var jag kanske väldigt inställd på antingen någon slags produktutveckling eller programmering, nu ser jag att det finns andra alternativ också, det är liksom ganska vanligt, det finns de som jobbar inom medicin faktiskt, och även ekonomi, det är också ganska vanligt.

Tidigare var Johan väldigt inställd på vissa saker, i och med det överbryggande sociala kapitalet har han sett att det finns andra möjligheter.

Även Agnes har fått information om möjligheter i och med sitt överbryggande sociala kapital. Detta fick hon då skolan arrangerade besök på Malmö stads informationsdag. Informationen som Agnes fick där kan sägas ha hjälpt henne att precisera sin framtidsplan. På informationdagen träffade hon personer som hade läst samma utbildning som hon själv gör och hon såg dem nu jobba för Malmö stad. Därmed har hon själv utvecklat tankar om att jobba inom Malmö stad då hon har sett den möjligheten och rimligheten i möjligheten. Även om hon har haft tankar på att jobba inom kommun innan informationsdagen, så har nu också sett det och menar att det känns som en rimlig framtid. Agnes beskriver hur hon tänkte om sin framtid innan besöket på Malmö stads informationsdag: *Då var det nog lite mer luddigt faktiskt, men jag hade absolut tänkt, att jobba inom en kommun det kändes som det mest sannolika.*

Även Märta berättar om informationsdagar som skolan har anordnat. De har haft arbetsmarknadsdagar på institutionen, där de fått höra tidigare genusstudenter berätta om sina jobb, därmed har Märta fått information om möjligheter. Detta är dock inget som hon tycker har hjälpt henne med sitt förtydligande av sin framtidsplan. Märta berättar hur det kommer sig:

Jo för att jag ser duktiga söta flickor som är käcka och glada och inte så arga på världen och jag förstår att företagen anställer dem. Och jag kan inte identifiera mig med det käcka och glada så jag har svårt att se att en bitter sur träkmåns skulle ha chans till de jobben.

Det sociala kapitalet gav här en individuell effekt för Märta. Det sociala kapitalet kan enligt Putnams (2000) teori ses som verksamt, då det rörde sig om en situation där det fanns band mellan individerna. Märta var del i ett tillfälligt nätverk. Det fanns normer för ömsesidighet, då de tidigare studenterna förmodligen har fått eller kommer få ut någon fördel med att ha varit och informerat om sina jobb. Dessa normer för ömsesidighet kan ses som generaliserad ömsesidighet. Dessutom saknades inte tillit, då Märta visar att hon trodde på att det som sades och visades av de tidigare genusstudenterna var sant. Enligt Colemans (1988) teori var två av formerna av socialt kapital verksamma: åligganden, förväntningar och pålitlighet inom strukturer samt informationskällor. En del normer tycks saknas mellan Märta och de tidigare genusstudenterna; de hade olika normer. Som Coleman tar upp ger olika former olika effekter. Märta fick del av information, men då normerna var olika blev det därmed ingen effekt av identifikation med de andra. Som summering kan det sägas att kontakten med förre detta genusvetare som hon har haft på arbetsmarknadsdagar inte har hjälpt henne i sina tankar om framtiden eftersom hon inte har kunnat identifiera sig med dem.

En annan möjlighet att komma i kontakt med personer som tidigare läst samma utbildning som en själv är i mötet med lärare och doktorander. Kontakten med dessa upplever Märta som betydelsefull för hennes tankar om framtiden. Det sociala kapitalet hon har i och med denna kontakt har fått upp hennes ögon för möjligheten att doktorera.

Jag vill doktorera nu, det är ju ändå för att jag har lärt känna folk som doktorerar och jag vet på något sätt vad det handlar om nu, jag visste ju inte ens, alltså jag trodde att man måste vara en överintelligent människa för att kunna göra något sånt, och det krävs ju att man har träffat vissa människor för att förstå att det inte är så.

Märta ser inga andra möjligheter på arbetsmarknaden efter genusutbildningen, förutom att doktorera. Denna möjlighet har hon sett genom lärare och doktorander.

För att jag har reflekterat, den enda chansen för mig att kunna använda den här utbildningen till är om jag doktorerar. För det har jag sett, jag har sett människor som gör det. Jag har sett något annat och jag har inga andra förankringar.

Precis som Agnes pratar Märta om vikten av att ha sett möjligheten, genom att se att det har fungerat för andra.

Det överbryggande sociala kapitalet som det finns möjlighet att ta del av då högskolan anordnar informationsdagar samt genom att närvara i skolan, är så att säga ett socialt kapital som finns tillgängligt för alla studenter. Edvin visar att han tagit del av det överbryggande sociala kapitalet mer på egen hand. Detta visar han genom att beskriva att han har fått information om vad hans utbildning kan leda till för möjliga framtider genom att prata med människor som gör något liknande det han själv har planer med att jobba med senare. Denna sorts kontakt är egentligen vad de andra beskriver också, skillnaden är att de har fått kontakt med dessa personer genom informationsdagar arrangerade av högskolan, samt genom att närvara i skolan. Edvin har tagit del av det överbryggande sociala kapitalet då han träffat människor på resor och kongresser, samt kompisars kompisar. Banden till dessa människor beskriver han som tillfälliga. Edvin har haft detta slags kontakter och har också använt sig av dem. Johan beskriver att han inte haft det sociala kapitalet:

Jag har inte haft så mycket kontakt med folk som har läst, annars hade man passat på att fråga om jag hade haft det, men nu har jag liksom kollat upp själv mer eller mindre, istället.

Johan har inte haft den möjligheten till socialt kapital, istället sökte han själv efter information. Att han skulle frågat gamla studenter om han hade haft chansen tyder på att han känner tillit till dem.

I intervjun framkom det att Märta upplever brist på den sorts kontakter som Edvin har. Märta säger att hon upplever en saknad av nätverk som ger information om framtiden och möjligheter. Märta kan sägas sakna en del överbryggande socialt kapital, det sociala kapitalet hon har ger henne inte tillräckligt med information om möjligheter. Under intervjun uttrycker hon att hon har försökt att få reda på mer om möjligheter efter utbildningen genom att prata med kurskamrater, men de var lika frågande som hon inför framtiden. Kontakten med kurskamraterna kan snarare ses som sammanbindande socialt kapital, och som Putnam menar känner de som ingår i det sammanbindande sociala nätverket oftast till samma chanser och möjligheter som individen i fråga själv gör (Putnam, 2000). Det kan också vara av större vikt för Märta att ha överbryggande socialt kapital då hennes utbildning inte har så konkreta

framtidsmöjligheter efter utbildningen. Vissa utbildningar är svårare att se en konkret framtid för, just för att arbetsmarknaden ser ut som den gör. Civilingenjör exempelvis är något som efterfrågas och det är därmed lättare att veta om möjligheter, då det finns tydligare möjligheter. Arbetsmarknaden för genusvetare är otydlig, genusvetare efterfrågas inte på ett sådant konkret sätt som civilingenjörer gör. Därmed kan det ses som mer nödvändigt att inneha och kunna använda sig av socialt kapital för att kunna förtydliga sin plan för vissa utbildningar. Att det kan vara av vikt visar följande citat av Märta på: *Nä, jag känner att det inte är nån som vet, inte ens våra lärare även om de säger att det är en bra utbildning och att man har nytta av den.*

6.2 Stöd

Stöd kan fås genom det sammanbindande sociala kapitalet som består av nätverk som blickar inåt mot nätverkets gemenskap med starka band mellan medlemmarna (Putnam, 2000). Betydelsen av det sammanbindande sociala kapitalet för att tydliggöra sin framtidsplan, uttrycker intervjupersonerna på olika sätt.

Johan har inte använt det sammanbindande sociala kapitalet aktivt för att förtydliga sin framtidsplan. Däremot beskriver han att han har fått bekräftelse på att det han gör är bra, och på att han skulle passa som civilingenjör. Detta menar han har varit och är uppmuntrande. Bekräftelsen har kommit från familj och vänner, men även lärare har bekräftat att han är bra på saker. På frågan om han har resonerat med någon annan om sina planer, svarar han:

Alltså, nje, alltså egentligen inte. Fast, ja, det måste jag nästan ha gjort på något sätt för att komma fram till det här. Nä, jag har ofta fått bekräftat av personer i min omgivning att jag skulle liksom passa, folk ser mig liksom som ingenjör på något sätt. Alltså att jag är det. Det har nog inte varit något sådär, jag tror inte att någon skulle tro att jag skulle pyssla med något annat än just teknik, utveckling eller något liknande. Även om jag kanske inte har liksom diskuterat det så mycket med folk, så har man ändå fått bekräftelse på något sätt att man kanske passar för det.

Johan är medveten om att de tankar som han tar för givet, då de har funnits sen barndomen, måste ha kommit någonstans ifrån. Framtidsplanen har kommit till i och med intresse och förmågor, han har inte aktivt tagit del av sitt sociala kapital för att förtydliga sin framtidsplan. Planen som har funnits ändå sen han var liten, kan ha förtydligats eller hållits vid liv på grund av bekräftelse och stöd från omgivningen. Johan har litat på bekräftelsen, vilket tyder på att

det finns tillit med i bilden. Tillit visar han även till sig själv, då han kommenterar en del av bekräftelsen med ”det visste man kanske redan”.

I intervjuerna med Edvin, Johan och Märta framkom det att de upplever att andras bekräftelse och tillit till dem är uppmuntrande. Att få tillit från andra är ett stöd, en effekt av det sociala kapitalet (Putnam, 2000; Coleman, 1988). När Märta reflekterar över stöd och dess betydelse säger hon att stöd gör så att man känner sig bättre och att man litar mer på sig själv. Märta menar även att ett socialt nätverk kan innebära att man får starkare självförtroende. Att ha självförtroende kan vara av betydelse för att våga definiera en framtidsplan och sedan hålla fast vid den. Även om Märta har haft tankar på att doktorera ett tag så har hon inte vågat berätta att hon vill det. Utvecklingen av tankarna om att vilja doktorera beskriver hon:

Alltså då har det nog varit med lärare som man har kunnat identifiera sig med och då har man väl förstått att de inte är så här övermänskliga, att de är vanliga människor. Så har jag kunnat tänka mig att jag också skulle kunna ha en sån roll. Och sen så är det människor som har sagt till mig att jag är bra. Och att jag också skulle kunna göra något sådant.

Märta har fått stöd och uppmuntran från andra att hon skulle kunna doktorera; andra har sagt till henne att hon är bra. Att hon har kunnat identifiera sig med doktorander och lärare har även varit av betydelse. Identifikation kan ses som en effekt av det sammanbindande sociala kapitalet (Portes, 1998). Som jag tidigare tog upp, kan även det sociala kapitalet till lärare och doktorander ses som överbryggande, där effekten var information om möjligheter. Detta visar att det sammanbindande och överbryggande sociala kapitalet inte kan ses som något uteslutande, utan snarare som dimensioner av mer eller mindre, som Putnam menar (Putnam, 2000).

Edvin anser att stöd och bekräftelse från andra har varit och är av stor betydelse. Han menar inte att det har fått honom att ändra hela sin plan, men det han säger understryker ändå betydelsen av det sammanbindande sociala kapitalet för hans tankar om framtiden.

Det var inget punktuellt så som fick mig att ändra allting. Utan ibland måste det inte vara något som kommer helt utifrån, utan kan bara vara så att jag uttrycker det jag tänkt och någon som jag litar på säger att det låter förnuftigt och då bestämmer jag mig för att verkligen göra det.

Edvin pratar här också om vikten av tillit, litar han inte på personen skulle han kanske inte

berättat sina tankar. Då skulle han inte heller blivit inspirerad på samma sätt som han blivit till att genomföra sina planer. Då det sociala kapitalet och tillit fanns då han berättade om sina planer bestämde han sig för att verkligen genomföra planerna. Edvin menar att ingen fått honom att radikalt ändra sina planer, däremot beskriver han att han genom att ha fått råd av andra vågat mer: *Ja, det tror jag. Framför allt så [...] att få mer förtroende, att våga göra något, något annat än det, som är det vanliga.*

Tilliten är viktig för att ta till sig råden. Även att själv få förtroende från andra är av betydelse. Det förtroendet kan fungera som ett stöd för att det man gör är bra och som ett stöd för att andra tror på en. Detta kan leda till självförtroende att våga mer och därmed till att förtydliga sina planer mot det man vill som man får stöd av andra för. Edvin berättar:

Ja, jag vågar prova på olika saker och så, just det på det sätt, då fick jag stöd av olika människor, som ja, men det låter jättebra det du tänker så jag tycker verkligen att du borde försöka det.

Stödet har Edvin fått från det sammanbindande sociala kapitalet, han nämner själv vänner och familj som källor till detta.

6.3 Överbryggande och sammanbindande socialt kapital

Som visats har dimensioner av det sociala kapitalet i form av det överbryggande och det sammanbindande sociala kapitalet inneburit olika effekter. Intervjupersonerna har därmed använt dessa sociala kapital på olika sätt. Ett exempel när detta visas är när Edvin beskriver hur han har använt sig av sitt sociala kapital för att förtydliga sin framtidsplan:

[...] inte bara med dom som jag känner väl, utan... dom gav mig mest idéer, alltså inte direkt råd, utan att jag får veta att det finns möjligheten att göra så, att, ja, vilken väg ska man ta för att göra just det, jag ser att någon annan gjorde det, då funderade jag sen själv eller tillsammans med någon som jag känner bättre om det skulle passa mig och ja...

Här visas hur Edvin genom det överbryggande sociala kapitalet främst fått idéer och information om möjligheter. Det sammanbindande sociala kapitalet har han sedan använt sig av för att få råd och stöd; någon som känner honom bättre vet mer om vad som passar honom.

Jag ska visa ytterligare ett exempel från empirin där både det sammanbindande och det

överbryggande sociala kapitalet har varit verksamt. Här börjar jag även komma in mer på det kulturella kapitalets betydelse. Val av utbildning är en del av definierandet av framtidsplanen. Edvin pratade inför sitt första val till högskolan med studievägledare och med sina föräldrar. Då Edvin gjorde sitt val av utbildning tror han att både samtal med studievägledare samt hans familj har varit av betydelse. Det betyder att både det överbryggande och det sammanbindande sociala kapitalet har varit av vikt. I och med samtal med studievägledare har han fått information och förslag på möjligheter. Genom samtal med sina föräldrar har han exempelvis fått information om vilka utbildningar som hade bäst yrkesmöjligheter. Att Edvin kunde få sådan sorts information av sina föräldrar kan förstås då föräldrarna har högt kulturellt kapital och de känner därmed till möjligheter som finns med högskoleutbildningar och framtider därefter.

Jag tror det var båda och, båda tillsammans. På skolan gav dom mig, så att säga, ett paket, alltså ja, vi är övertygade om att just det här är ditt område och ja hemifrån tog jag av dom här, det som låter lämpligast, eller det som skulle vara säkrast, eller ja, ge bättre möjligheter att få bättre betalt jobb sen, [...] hade dom inte sagt det på skolan, ja, juridik är inte för dig, tror jag inte jag skulle valt det, så dom har också påverkat.

I och med föräldrarnas kulturella kapital är Edvin relaterad till vissa nätverk. Bourdieu (1991b) pratar om startkapital. Edvin kan sägas ha ett startkapital som innefattar ett nätverk av akademiker och då i synnerhet ett släktnätverk med jurister. Detta är ett socialt kapital som han har till sitt förfogande. Detta sociala kapital har spelat roll för Edvins definierande av sin framtidsplan. Det har inneburit att han kände till en väg mer än andra, och att den vägen därmed kändes säker.

[...] Jag visste inte riktigt vad jag skulle göra och jag gjorde olika, då pratade jag med studievägledare och allt möjligt för att få reda på vad jag egentligen ville göra, och jag kom inte fram till något specifikt, eller jo, till olika saker, men inget som det är självklart att det är just det här. Och ämnen som jag var intresserad av var främst humanistiska och samhällsorienterade ämnen, till exempel filosofi och sociologi och historia, men...och juridik. Och i och med min pappa är jurist och min syster, min äldre syster, var redan på universitet och läste juridik. Och jag har några andra släktingar som har läst juridik och inom det där, gruppen så att säga, av ämnen, som jag hade blivit föreslagen av studievägledare och allt möjligt, den som hade bättre yrkesmöjligheter var just juridik, så det var väl därför jag började med juridik.

Edvins sammanbindande sociala kapital gav som sagt även information om möjligheter, då hans familjemedlemmar har kunskap om en del möjligheter som finns inom den akademiska

världen. Att hans familjemedlemmar har läst juridik och att han därmed hade kunskap om den vägen har påverkat hans val.

Jag kände personligen ingen filosof som, dom få jag hade träffat i mitt liv dom var lärare, och skulle jag läsa juridik då hade jag flera möjligheter, som till exempel som min pappa eller som sagt några andra släktingar också och min syster hade jag fått höra var nöjd med sin utbildning och så, det har säkert påverkat.

I och med det sociala kapitalet – som har kopplingar till det kulturella kapitalet – känner Edvin till släktingar som har läst juridik och som jobbar inom det, han visste om de möjligheterna. Däremot kände han ingen filosof, som var en väg han funderade på vid valet, och visste därmed inte vilka möjligheter som fanns efter att ha läst filosofi, förutom lärare. De andra intervjupersonerna uttrycker inte att de har tagit del av sina föräldrar eller nätverk som de är relaterade till på grund av sitt startkapital för att välja inriktning på utbildningen och därmed på framtidsplanen. Märta uttrycker däremot en saknad av dessa nätverk som är relaterade till högskolan och arbetsmarknaden därefter. Dessa nätverk hade Edvin redan, i och med sitt startkapital och sammanbindande sociala kapital. Märta har inte det och behöver därmed utöka sitt sociala kapital för att få del av sådana nätverk.

6.4 Kulturellt kapital

Agnes, Edvin och Johan som har föräldrar som är högskoleutbildade – vilket kan ses som ett indikerande på högt kulturellt kapital – ser studier vid högskola som ett självklart val. De tre hade socialt kapital inom familjen under uppväxten, vilket enligt Colemans teori innebär att de fick del av föräldrarnas kulturella kapital (Coleman, 1988). Föräldrarnas kulturella kapital har, tillsammans med det sociala kapitalet inom familjen, inneburit att de känner till universitetsvärlden och har tidigare kunskaper om högskolestudier. Agnes berättar: *Mamma och pappa har berättat om hur det var när de pluggade och var student. Jag har sett hur det var för min bror när han kom in på högskolan.* I och med att Agnes redan hade den vetskapen har hon inte haft behov av det sociala kapitalet för att välja alternativet att studera vid högskola. Märta säger att hon under sin uppväxt inte fått någon information om universitetsvärlden från sina föräldrar, hon menar att hon knappt visste att den fanns. För de andra var valet att läsa på universitet ett självklart val, för det valet behövde de inte öka sitt sociala eller kulturella kapital. För Märta var däremot ökningen av såväl det sociala som det kulturella kapitalet av betydelse då det gällde att välja vägen som innebar högskolestudier. Då

Märta reflekterar över sina förutsättningar säger hon: *Om jag ska se tillbaka på mig så alltså egentligen så borde jag ha typ knarkat ihjäl mig om man ska se till mina förutsättningar.* Men förutsättningarna blev inget facit för Märta om en utstakad väg. Märta tankar om varför det inte blev så:

Det har med skyddsfaktorer att göra, att jag har hittat, att jag har haft ett intresse, jag har hållit på med hästar och sen så hittade jag UNF så jag har förankrat mig där. Det känns som att det är det som har gjort att jag har klarat mig och sen också att jag gick ett år på folkhögskola innan jag började här och alltså, jag tror inte att jag hade klarat av att plugga här om jag inte hade gjort det innan, för det var liksom där jag lärde mig. Som att skriva uppsats, det akademiska språket. Hade jag kommit innan det året så hade jag inte fattat nånting, då hade jag gett upp med en gång.

Att Märta ökade sitt sociala och kulturella kapital hade betydelse för att hon började på universitetet.

Valet av högskolestudier för Märta, som inte har föräldrar som är högskoleutbildade, kan ses som ett driv som inneburit att hon känner att hon vill ha möjligheter som föräldrarna inte haft. Märta brist på kulturellt kapital i och med hennes föräldrars utbildningsnivå och därmed även brist på information om möjligheter inom den akademiska världen uttrycker hon genom:

[...] jag tror också att jag har svårare att ta mig in nånstans eftersom jag inte vet hur man tar in sig på denna arbetsmarknad, eftersom de har såhär lågt jobb så den här världen som jag befinner mig i är ny.

Här visas att Märta är medveten om att den akademiska världen inte är anpassad efter hennes förutsättningar och att det är svårare för henne att ta sig in i den och i den påföljande arbetsmarknaden. Detta för att hon har lägre kulturellt kapital men också för att hon inte har det sociala kapitalet i form av kontakter mot arbetsmarknaden efter universitetsstudier.

Ses högskolestudier som en självklarhet så börjar man förmodligen tidigare tänka på vilka framtider som finns efter högskolestudierna. Alla tre med kulturellt kapital har tidigare tänkt sig en framtid som innefattar högskolestudier. Därmed är det också lättare att tidigare tänka sig framtiden efter högskolestudierna. Det är då lättare att definiera sin framtidsplan om man har kunskap om vad som väntar efter högskolestudierna.

För Märta kan bristen på kulturellt kapital ses som en viktig faktor då det gäller hennes definierande av sin framtidsplan. Vid valet till genusutbildningen tänkte hon inte på yrkesframtiden och tog inte heller reda på vilka yrkesmöjligheter som fanns efter utbildningen. Detta kan till viss del förklaras med att hon hade planer på att senare komma in på psykologprogrammet, och såg genusutbildningen som något mera tillfälligt.

Alltså när jag började läsa genus så tänkte jag att det bara var något tillfälligt och att jag skulle börja något annat program sen. Så att jag började läsa det för att det kändes tryggt att börja plugga en kurs eftersom jag inte läst på universitet tidigare och inte kände till någonting.

Valet kan ses som påverkat av det kulturella kapitalet; bristen på kulturellt kapital innebar en osäkerhet för universitetsvärlden och Märta tyckte då att det kändes tryggt att börja läsa en kurs. Vid valet av genusutbildningen, tänkte hon inte på yrkesframtiden och kontrollerade därmed inte heller vad den kunde leda till.

Tänkte de andra intervjupersonerna på yrkesframtiden när de började sina studier? Johan gjorde det, han hade länge vetat att han ville bli civilingenjör. Edvin tänkte på yrkesframtiden, även om han senare ändrade riktning. Även Agnes tänkte på yrkesframtiden då hon hade funderingar på vad som kommer efter; hon hade och har vetskapen om att det kan bli svårt att få jobb. De tre visste på olika sätt vad deras utbildning kunde leda till för framtid. Alla tre hade tagit reda på information om vägar efter utbildningen i tryckta källor, detta är inte en effekt av det sociala kapitalet, utan endast information. Egentligen är det bara Edvin som har tagit del av sitt sociala kapital innan utbildningen för att få information om möjliga framtider med den.

6.5 Socialt kapital inom familjen

Det sociala kapitalet inom familjen erbjuder stöd och i viss mån information om möjligheter, något min empiri även visar. Agnes, Edvin och Johan, det vill säga de tre vars föräldrar innehar kulturellt kapital hade också under sin uppväxt socialt kapital inom familjen. Coleman (1988) ser det sociala kapitalet som det som gör det möjligt att föra över föräldrarnas kulturella kapital till barnen. Därmed kan sägas att de tre har fått del av föräldrarnas kulturella kapital. Att de hade socialt kapital inom familjen, för jag tillbaka på de faktorer som Coleman menar indikerar på högt socialt kapital inom familjen. Agnes, Edvin och Johan är uppvuxna

under de förhållandena som Coleman nämner är gynnsamt för socialt kapital inom familjen: uppvuxen med två föräldrar och få syskon (alla tre har ett syskon). Höga förväntningar från föräldrarna angående barnens skolgång tyder, enligt Coleman, på högt socialt kapital inom familjen. Alla tre känner att föräldrarna har ganska höga förväntningar på dem. Agnes, Edvin och Johan har föräldrar som på något sätt förväntar sig att deras barn ska läsa vid högskola. Denna tanke är också väl införlivad i barnen. Det kan vara lättare att följa en väg som känns självklar och som dessutom andra förväntar sig av dig. Engagemang för barnens tidigare skolgång är också en faktor Coleman nämner indikerar på socialt kapital inom familjen. Agnes, Edvin och Johan menar att deras föräldrar var väldigt engagerade. Detta tog sig till uttryck både genom att föräldrarna var engagerade i själva skolan, samt att de hjälpte till med läxläsning. Två av dem nämner även att föräldrarna såg till att de kunde läsa innan de började skolan. Alla tre känner att de fått mycket stöd av sina föräldrar.

Märta, som har föräldrar med lägre kulturellt kapital, växte inte upp under de förhållanden som Coleman menar är gynnsamma för socialt kapital inom familjen. Hennes föräldrar skiljdes när hon var omkring sju år, därefter har hon växt upp med sin moder och träffat sin fader varannan helg. Märta har tre syskon, vilket kan ses som mindre gynnsamt för det sociala kapitalet inom familjen. Under Märtas uppväxt var föräldrarna inte heller engagerade i hennes skolgång. Hon känner inte att hon tidigare hade något stöd hemifrån, det känner hon inte idag heller. Märta upplever att hennes föräldrar inte har några förväntningar alls på henne. De tre med föräldrar som innehar kulturellt kapital har både fått information om högskolevärlden samt stöd. Märta har inte fått något av detta.

7 Sammanfattning

I ovanstående avsnitt har jag försökt föra samman teorin med empirin. I följande avsnitt ämnar jag ge en sammanfattning av vad jag har kommit fram till angående mina frågeställningar. Jag urskiljer att studenten har använt sig av det sociala kapitalet inom två dimensioner, det överbryggande och det sammanbindande sociala kapitalet. Även om dessa i vissa fall tangerar varandra, då de inte är uteslutande kategorier. Det överbryggande sociala kapitalet har främst använts för att få information om möjligheter, medan det sammanbindande sociala kapitalet främst har använts för att få stöd och bekräftelse. Dessa effekter av det sociala kapitalet har visats haft betydelse för studentens definierande av sin framtidsplan.

7.1 Hur har studenten använt sitt sociala kapital för att definiera sin framtidsplan?

7.1.1 Hur har studenten använt sig av sitt överbryggande sociala kapital?

Johan, Agnes och Märta har använt sig av sitt överbryggande sociala kapital då de har fått information om möjligheter på arbetsmarknadsdagar. Edvin har använt sitt överbryggande sociala kapital då han har haft tillfälliga kontakter med personer som håller på med saker som han själv ser som möjliga i sin framtidsplan. Han menar att personer som inte har känt honom så väl har gett honom idéer om möjliga framtider.

7.1.2 Hur har studenten använt sig av sitt sammanbindande sociala kapital?

Edvin visar tydligt att han har använt sitt sammanbindande sociala kapital då han har diskuterat med människor om sin framtid och om vad han vill göra. Av de människorna har han fått råd och stöd. Edvin har inte bara fått stöd genom sitt sammanbindande sociala kapital, han har även fått information om juristutbildning och möjliga framtider därefter. Detta visar att det sammanbindande sociala kapitalet inte enbart ger effekter av stöd, utan att det även kan ge information om möjligheter. Johan säger sig inte ha sökt stöd aktivt, men har ändå upplevt att han har fått stöd och uppmuntran och då främst av familj och vänner. Även Edvin och Märta nämner att de har fått uppmuntran från andra då det gäller deras tankar inför framtiden, vilket kan ses som ett stöd.

7.2 Vilken betydelse har det sociala kapitalet för studenten då det gäller att definiera sin framtidsplan?

7.2.1 Vilken betydelse har effekten information om möjligheter?

För Johan har effekten av det sociala kapitalet i form av information inte haft någon betydelse då det gäller att definiera framtidsplanen. Då han redan hade en plan behövde han inte mer information för att förtydliga den. Däremot har Johan tidigare tagit del av information som han själv har sökt efter på Internet. Information från Internet har varit av betydelse för honom, men han har då inte använt sig av det sociala kapitalet. För Agnes har information om möjligheter via det sociala kapitalet haft betydelse då hon har definierat sin framtidsplan. Det överbryggande sociala kapitalet har hjälpt henne att precisera sin framtidsplan mer då hon har sett rimligheten i möjligheten att jobba inom Malmö stad. För Märta har det sociala kapitalet

inneburit möjligheter till att få information om den akademiska världen och dess möjligheter. På så sätt har det sociala kapitalet varit av stor betydelse för Märta då hon definierat sin framtidsplan, med tanke på att hon inte kände till utbildningssystemet så väl som de övriga tre intervjupersonerna. Märta planer på att doktorera var inget hon hade i åtanke då hon började sina studier. Detta kan ha att göra med det kulturella kapitalet; hon kände inte till den möjligheten. Det överbryggande sociala kapitalet har alltså varit av stor betydelse för Märta när hon har definierat sin framtidsplan. Genom detta har hon fått upp ögonen för möjligheten att doktorera.

Det sociala kapitalet kan användas på så sätt att det öppnar upp för att se möjligheter. Vet man vilka möjligheter som finns är det sociala kapitalet inte av samma betydelse som det är om man inte känner till möjligheter. Information om möjligheter var mest relevant för de av intervjupersonerna som var funder samma på sin väg och framtidsplan.

Intervjupersonerna nämnde att andra informationskällor har varit av betydelse för att få information om möjligheter, såsom Internet och högskolornas programkataloger. Då det finns sådana källor att tillgå har det sociala kapitalet inte lika stor betydelse för att få denna sorts information.

7.2.2 Vilken betydelse har det sammanbindande sociala kapitalet?

Att Edvin hade tillgång till det sammanbindande sociala kapitalet genom sina familjemedlemmar och att dessa var kopplade till juristyrket hade betydelse för hur Edvin började definiera sin framtidsplan. För Edvin har det dessutom varit betydelsefullt att få stöd av andra genom att de visat tillit till honom och tyckt att det som han tänkt sig som framtidsplan var bra. Han menar att stödet och att andra trott på honom har varit uppmuntrande på så sätt att han verkligen har bestämt sig för att genomföra det han har tänkt. Det är lättare att genomföra planer då man har stöd och andras förtroende. Bekräftandet kan dessutom ses som ett stöd som gör det lättare att hålla fast vid sin framtidsplan. Stödet som Edvin, Johan och Märta nämner att de har fått i form av uppmuntran på att de är bra på det de gör och att de framtidsplaner de tänker sig skulle passa dem är av betydelse. För Märta har stödet ökat hennes självförtroende och tro på sin förmåga, hon vågar nu säga att hon vill doktorera. Även identifikationen till doktorander och lärare har varit av betydelse för Märta då hon själv började tänka sig möjligheten att doktorera som en del i sin framtidsplan.

Det sociala kapitalet inom familjen har betydelse på så sätt att det ger tillgång till föräldrarnas kulturella kapital. Det innebär att Agnes, Edvin och Johan har fått information om högskolevärlden. Det sociala kapitalet inom familjen fungerar även som stöd.

8 Diskussion

8.1 Teoridiskussion

I sammanfattningen har jag besvarat frågeställningarna. Jag vänder mig nu till antagandena som återfinns i slutet av teoridelen: Två av effekterna som det sociala kapitalet kan ge – stöd samt information – har en koppling till studentens tydliggörande av sin framtidsplan. Nedan kommer jag att diskutera hur jag har kopplat en del av teorin till mina antaganden.

I resultat och analysdelen visade jag att information var en viktig del då intervjupersonerna tydliggjorde sin framtidsplan. En hel del av denna information om möjligheter var information som intervjupersonerna hämtade från Internet och högskolornas programkataloger. Detta visar att intervjupersonerna tog del av information på ett sätt som inte innebar att de använde sig av sitt sociala kapital. Teorin om det sociala kapitalets effekter täcker inte in den sortens information. Jag ser ändå en möjlighet med teorin genom att hänvisa till Colemans (1988) teori om den rationella aktören. Med detta menas att då det finns andra möjligheter för att få ut det man söker som inte tar av det sociala kapitalet väljer aktören de. Individen vänder sig då i första hand till sig själv eller till officiella källor som innebär att individen därmed inte skapar åligganden till andra. Då det finns möjligheter att ta del av information från övriga källor, är det sociala kapitalet inte av lika stor betydelse.

Bourdieu's (1991b) teori om startkapital ger mig inte på ett tydligt sätt svar på mina antaganden. Däremot ger den mig en ökad förståelse för reproduktionens betydelse och även en förståelse för möjligheten att förändra sitt sociala kapital. I resultat och analysdelen visade jag startkapitalets betydelse för Edvin, då detta gjorde att han relaterades till vissa personer och därmed hade ett visst socialt kapital att tillgå. Jag har även visat möjligheten att öka sitt sociala kapital och då även få tillgång till kulturellt kapital. Detta visade Märta då hon genom sitt engagemang i föreningar ökade sitt sociala kapital. Hon ökade även sitt sociala kapital då hon gick på folkhögskola, vilket även medförde att hon skaffade sig mer kulturellt kapital.

Deltagandet i föreningar kan som sagt sägas varit av betydelse för Märta. Men i övrigt inom den sfär jag undersökte verkar deltagandet i organisationer/föreningar inte haft så stor betydelse. Detta deltagande ser Putnam (2000) som en viktig del i teorin om det sociala kapitalet. För min del har den delen av teorin inte varit av större vikt när jag kopplade till empirin. Att vara medlem i organisationer innebär förvisso att det finns mer socialt kapital att tillgå, men intervjupersonerna nämner inte uttryckligen att de har använt sig av det sociala kapitalet som möjliggörs i och med medlemskap i föreningar för att definiera sin framtidsplan.

8.2 Metoddiskussion

Jag ser att det finns två huvudmöjligheter för att utveckla metoden jag har använt mig av. Den ena är att försöka komma närmare mina intervjupersoner, den andra är att ta till ett mer distanserat förhållningssätt. Jag kommer nedan att diskutera dessa två olika inriktningar och dess konsekvenser för mitt resultat.

En djupare förståelse, eller en annan förståelse än den jag fick fram av min studie, för intervjupersonernas tankar och upplevelser hade kunnat vara möjlig om jag hade haft mer kontakt med intervjupersonerna. Hade jag fått mer tillgång till intervjupersonernas livshistorier, såväl genom intervju som genom personliga dokument, kunde det lett till en djupare förståelse.

Samtidigt kan det vara fruktsamt att ta till mer distans, då ämnet för uppsatsen ligger mig nära. Det är möjligt att det har inneburit att jag har missat saker som jag tagit för givet och därmed inte noterat. Som jag tidigare diskuterade under metodavsnittet kan det även ha inneburit att intervjupersonerna har utelämnat sådant som de tar för givet, samt sådant som de tänker att jag tar för givet. Etnometodologin, som är ett perspektiv av den etnografiska forskningen, menar att mycket är svårt för oss att uppfatta då det är så familjärt och tagit för givet. Etnometodologiska etnografer betonar därmed att det är viktigt med en närhet, men att det är viktigt att inte komma *för* nära. För att uppnå det etnometodologiska närmandet skulle jag tagit till metoden att parentessätta min bild av verkligheten; en parentessättning av vad jag tror mig veta om det jag studerar (Gubrium & Holstein, 1997). Detta är givetvis inte helt lätt att göra praktiskt, det som återstår är att sätta tron på en viss verklighet inom parentes. Jag anser att detta förfaringssätt skulle kunna ge ett annat resultat än då jag söker efter en mer

närhet till intervjupersonerna och det jag studerar. Min slutsummering är att det är viktigt att förstå att det finns olika metoder att ta till och att resultatet är avhängt sådant som utgångspunkter, teorival och metodval.

Källförteckning

Adler, Paul S. & Kwon, Seok-Woo (2002). "Social capital: prospects for a new concept" sid. 17-50 i *The academy of management review vol. 27, nr. 1*.

Bourdieu, Pierre (1986). "The forms of Capital" sid. 241-258 i Richardson, John G. *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, Connecticut: Greenwood Press.

Bourdieu, Pierre (1991a). *Kultur och Kritik*. Göteborg: Daidalo.

Bourdieu, Pierre (1991b). *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Brutus Östlings bokförlag.

Bourdieu, Pierre & Passeron, Jean-Claude (1977). *Reproduction in education, society and culture*. London: Sage.

Broadly, Donald (1985). *Kultur och utbildning: om Pierre Bourdieus sociologi*. Stockholm: UHÄ, FoU-enheten.

Broadly, Donald (1990). *Sociologi och epistemologi: om Pierre Bourdieus författarskap och den historiska epistemologin*. Stockholm: HLS.

Broadly, Donald (1998). *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. Uppsala Universitet.

Broadly, Donald (2002). "Nätverk och fält" sid. 49-72 i Gunneriusson, Håkan (red.) *Sociala nätverk och fält*. Uppsala Universitet.

Coleman, James (1988). "Social Capital in the Creation of Human Capital" sid. 95-121 i *American Journal of Sociology 94*.

Cook, Ian & Crang, Mike (2007). *Doing Ethnographies*. London: Sage.

Denscombe, Martyn (2000). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom*

samhällsvetenskaperna. Lund: Studentlitteratur.

Eriksson, Malin (2003). *Socialt kapital: Teori, begrepp och mätning – en kunskapsöversikt med fokus på folkhälsa*. Umeå Universitet.

Gubrium, Jaber F. & Holstein, James A (1997). *The new language of Qualitative Method*. New York; Oxford: Oxford University Press.

Halvorsen, Knut (1992). *Samhällsvetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur.

Jönsson, I., Trondman, M., Arnman, G. & Palme, M. (1993). *Skola – fritid – framtid: en studie av ungdomars kulturmönster och livschanser*. Lund: Studentlitteratur.

Portes, Alejandro (2000). "The two meanings of social capital" sid.1-12 i *Sociological Forum vol. 15 nr. 1*.

Portes, Alejandro (1998). "Social capital: its origins and application in modern sociology" sid.1-24 i *Annual review of sociology vol. 24*.

Putnam, Robert D. (1993). *Den fungerande demokratin. Medborgarandans rötter i Italien*. Stockholm: SNS förlag.

Putnam, Robert D. (2000). *Den ensamme bowlaren. Den amerikanska medborgarandans upplösning och förnyelse*. Stockholm: SNS Förlag.

SOU 2006:31. *Anställ unga!* Stockholm:Fritzes.